

Kapitel 1

Varför pratar ingen om helvetet längre?

*”Så älskade Gud världen att han utgav
sin enfödde Son, för att den som tror på honom
inte skall gå förlorad utan ha evigt liv”*

– Johannesevangeliet 3:16

Som barn var mitt värsta tänkbara scenario att dö och hamna i helvetet. I min barndoms uppväxt- och frikyrkomiljö levde nämligen himmels- och helvetesförkunnelsen starkt. Jag minns fortfarande de tårdrypande och svavelosande predikningar där himmel eller helvete målades ut på ett dramatiskt sätt. Att gå evigt förlorad, det fanns på agendan. Och

det uppfattades som en risk. Och det motiverade till att inte glida bort från församlingen och komma ut i "världen".

När ens tro utvecklas och mognar upplever man allt det positiva med ett kristet liv, och drivs inte längre av helveteskräck. Men tanken på att "gå förlorad" fanns fortfarande med i medvetandet.

Den här boken handlar om helvetet. Det är ett märkligt ämne för en bok. Men den kristna kyrkan har i alla tider predikat om himmel och helvete, att det finns ett liv bortom döden, att det finns en uppståndelse och en evig dom som avgör vår slutgiltiga destination för alltid. Tron på uppståndelsen från de döda är central i den kristna tron. Från Nya testamentets allra tidigaste förkunnelse finns läran om att de som tror på Jesus kommer att leva i evighet tillsammans med Gud och att de som inte tror på honom går förlorade och döms till en evig förtappelse i helvetet.

En märklig tystnad

Idag är den kristna kyrkan i Sverige väldigt tyst om helvetesläran. Denna tystnad är märklig. Vi talar gärna om att komma till Gud och om himlen. I vårt moderna samhälle bryr vi oss mycket om människors fysiska överlevande, deras hälsa och den fysiska döden. Men den kristna församlingens stora uppdrag har dock i alla tider uppfattats som att också innefatta att rädda människor undan den eviga döden. Idag är talet om

att gå evigt förlorad, att komma till helvetet, i praktiken bortglömt.

Men tanken på att gå förlorad kommer från Jesus. Det går inte att bortse från den. Bibelns nyckelvers säger: *"Så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att den som tror på honom inte skall gå förlorad utan ha evigt liv"* (Joh 3:16). I Bergspredikan säger Jesus: *"Gå in genom den trånga porten. Ty den port är vid, och den väg är bred som leder till fördärvet, och det är många som går fram på den. Och den port är trång, och den väg är smal som leder till livet, och det är få som finner den"* (Matt 7:13-14).

Jesus själv talar om att gå förlorad eller få evigt liv. Han pratar om en bred väg som leder till fördärvet och en smal väg som leder till livet. Det är ord och inga visor. Kan man alltså förgås som människa? Vad menas med att gå förlorad? Och vad menas med fördärvet? Det är några av de frågor vi behöver börja prata om igen.

Men varför har då den kristna kyrkan blivit så tyst i frågan om helvetet? Jag ser bara två möjliga orsaker. Det första alternativet är att vi inte talar om helvetet eftersom vi inte längre tror att det finns. Vi skulle då behöva göra upp med helvetesläran och be folk om ursäkt för att vi har predikat något så skrämmande. Helvetestron blir då något förlegat som vi lämnat bakom oss. Liksom i Jonas Gardells variant av kristendomen finns enbart en himmel som står på vid gavel. Jesus älskar alla barnen, och den öppna famnen är vidöppen för alla.

Även om en sådan kristendom först kan verka sympatisk får vi snart stora problem med den hållningen. Dels behöver vi förklara vad vi tror på istället, om vi avskaffat helvetet. Innebär det att vi tror på en automatisk frälsning och himmelfärd för alla, en kollektiv tvångsräddning? Och varför behövde Jesus i sådana fall dö på korset om det här med synd inte är så allvarligt och Gud i slutändan kommer att se mellan fingrarna?

Dessutom innebär det att vi då tror att den kristna kyrkan har haft fel i sin förkunnelse i nästan två årtusenden. Tron på att människan kan gå evigt förlorad utan Kristus har varit en del av undervisningen både i katolska, ortodoxa och protestantiska kyrkan. Har vi tillräckliga skäl för att ändra sådana grundläggande lärofrågor allt eftersom? Vi kan inte lättsinnigt överge doktriner som har predikats i den kristna kyrkan i snart två tusen år utan att hamna i allvarliga trovärdighetsproblem. Om vi menar att kyrkan i alla tider har haft fel i så grundläggande frågor, och att vi nu begriper bättre, varför ska då människor tro på något av det vi säger nu?

Det andra alternativet är att vi tror på läran om ett evigt straff men håller tyst om den. Många kristna tycker frågan är så besvärlig och känslig att det är lättare att undvika detta svåra ämne. På sin höjd är helvetet något som kanske diskuteras vid någon teologträff eller i en liten sluten bibelstudiegrupp, men i övrigt är det inget vi talar högt om.

Men tänk om det Bibeln säger om livet efter döden stämmer? I så fall är vi kanske i samma läge som de thailändska

myndigheterna före tsunamikatastrofen 2004. Man insåg faran och var medveten om att en katastrof kunde vara på väg. Men man höll tyst, eftersom man inte ville skrämma upp turisterna. Gör vi kristna likadant, håller vi tyst om en katastrof som vi innerst inne vet är på väg mot oss?

Kritiken mot helvetesläran

Vår tids uppenbara tystnad om helvetet beror till stor del på den omfattande kritik som den kristna helvetesläran fått utstå under de senaste hundra åren. Kritiken mot helvetestron kom först från samhället i stort men har under senaste decennierna hörts från de kyrkliga leden. Den liberala teologin började redan på 1800-talet att ifrågasätta helvetestron. Ett banbrytande namn var teologen Schleiermacher som redan under tidigt 1800-tal kritiserade tron på eviga straff.

Under 1940- och 50-talet drevs det omfattande kampanjer mot kristen tro under ledning av de ateistiska professorerna Ingemar Hedenius och Herbert Tingsten. En viktig angreppspunkt var just den kristna helvetestron. De tyckte att kristendomen var absurd bl.a. därför att man trodde på de eviga straffen. Deras kritik mot helvetestron fick ett stort genomslag och inte minst bland Svenska kyrkans präster har det blivit en påtaglig attitydförändring över hur man ser på dessa frågor.

Den argaste kritiken som riktats mot helvetestron framförde Hedenius i boken *Helvetesläran* som kom ut 1972.

Hedenius var själv uppvuxen inom Svenska kyrkan men utvecklades till att bli en av de hätskaste kritikerna mot kristna tron som har förekommit under det senaste halvsekle. Eftersom Hedenius var mycket kunnig i både Bibeln och i teologi så kunde han formulera sin kritik med påtaglig slagfärdighet och insikt. Man bör också ha i åtanke att Hedenius växte upp i en situation när helvetesskräck och helvetestro var ganska utbredd i Sverige. Detta var ju ett naturligt inslag i Svenska kyrkans förkunnelse långt in på 1900-talet. Det är angeläget att ta upp vad Hedenius skrev eftersom det har präglat generationer av svenskars uppfattning om kristendomen och också bidragit till att minska helvetestron, inte minst bland prästerna i Svenska kyrkan.

Hedenius avskydde helvetesläran. *"Något ohyggligare än att helvetesläran vore sann, kan inte tänkas. Det skulle betyda, att människor skall pinas till det yttersta efter sin död – och att det skall fortsätta i evighet, utan varje chans för de fördömda att någonsin bli befriade."*¹

Hedenius ansåg att det bara fanns ett botemedel mot helvetesläran. Det är att närmare ta reda på hur den nyttestamentliga helvetesläran faktiskt ser ut. Den är enligt Hedenius så ondsint och virrig att den inte ens möjligen kan vara sann. Han föraktade öppet alla som anslöt sig till helvetesläran. *"Ett faktum är, att jag varken kan eller vill dölja min avsky för Jesu helveteslära och mitt förakt för de personer som är ansvariga för dess spridning bland folket. Huvudsaken är att få denna fula*

*flyga att flyga – hur hopplöst det än kan se ut.”*² Han kallade läran om helvetet för ett hjärnspöke, det är endast smörja, och den som tror på detta är obildad och det är larviga själasörjare som för fram dessa budskap.

En annan skarp och mer aktuell kritiker mot tanken på helvetet och eviga straffen är Jonas Gardell som tar upp frågan i sin bok *Om Jesus*. Gardell skriver: *”om vi skulle acceptera tanken på att Gud gallrar, att Gud rensar bort, att han välsignar eller förkastar, att han föredrar eller ratar, då accepterar vi att det inte finns någon principiell skillnad mellan Gud och Hitler och hans dröm om ett tredje rike.”*³ Gardell kritiserar tanken att endast de kristna ska tillhöra Gud i evigheten: *”I detta urskiljande döljer sig ett av monoteismens största problem: Vad gör vi med alla de miljarder människor som inte är kristna? De som tror på andra gudar, de som tillhör andra religioner, de som är ateister. Lämnar Gud dem utanför? Många kristna godkänner ju inte ens andra kristna, utan enbart den egna gruppen, de som tror exakt rätt, inga andra.”*⁴

På ett liknande sätt framgår det att Svenska kyrkans ärkebiskop Anders Wejryd också tillhör helveteslärans kritiker. I samtal med journalisten David Berjlund berör de frågan om eviga straff. Berjlund frågar:

”Är tron på liv efter döden viktig?”

”Det motiverar inte min tro, men jag hoppas på liv efter döden. Det kan hantera en del av de oerhörda orättvisor som vi lever i nu. Men vad som händer har jag ingen aning om, det blir

ju bara spekulationer. Jag hoppas väl att det är ungefär som för Jesus, genom död till liv.”⁵

Berjlund undrar då hur ärkebiskopen ser på kyrkans lära om eviga straff.

”Jag hoppas att allt det här med dom och rening ... är en bild av att då ska vi som personer rensas från det som drar oss åt fel håll.(...)”

”Så domen går genom varje människa, inte mellan människor?”

”Ja, det tror jag...det tror jag.”

Inte så att en individ hamnar i helvetet och en annan i himlen?”

”Nej, det har jag liksom emotionella problem med”.⁶

Men kritiken av helvetesläran kan också höras från företrädare för den katolska kyrkan.

Här kan nämnas den katolske karmelitbrodern Wilfrid Stinissen som i samtal med Göran Skytte säger att han inte vill avskaffa helvetet, men samtidigt argumenterar för tanken på att alla människor till slut kommer till himlen.⁷ Stinissen talar om vad som händer efter döden med dem som vänder ryggen till Gud:

”De går inte förlorade, utan de går också till himlen. Helt konkret. Vi kommer att vara tillsammans med dem, det hoppas jag och många i kyrkan med mig. Vi kommer att vara tillsammans i himlen en gång och dansa tillsammans”.⁸

Skytte påpekar då att det synsättet är någonting helt annat än den kyrkans traditionella undervisning om helvetet, varpå Stinissen svarar:

"Jo, det är en annan teologi, och här måste man säga att teologin har utvecklats. Men man kan inte påstå att det var kyrkans lära. Kyrkan har aldrig lärt ut att majoriteten av människorna kommer att bli fördömda. Men det hängde liksom i luften, det var den allmänna meningen, att de flesta människor skulle gå förlorade. Det är något som är oacceptabelt, att Gud skulle ha misslyckats med sitt projekt så totalt att den stora majoriteten går förlorad, när han själv har dött på ett kors för att rädda oss. Är det tänkbart, när Gud gör något sådant, att han skulle misslyckas? Det är svårt att tro".⁹

Inga enkla frågor

Men även om man ser helvetesläran som en integrerad del av kristen tro väcker den många frågor. Såväl kulturellt, intellektuellt och känslomässigt är det ingen enkel sak att omfatta Bibelns undervisning om ett helvete.

I vår tid möts det också med allt större misstänksamhet att hävda att en viss tro är den enda rätta. Om man då påstår att alla som inte blir kristna kommer att drabbas av eviga straff och helvete betraktas man i svenskt kulturklimat som något från en annan planet eller i varje fall en motsträvig övervintrare från medeltiden. Den kristna domedags- och helvetesför-

kunnelsen blir ännu mer otidsenlig i den kultur som vi lever i idag, och där betoningen ligger på att vi människor själva väljer vår tro och vår religion efter tycke och smak. Och är vi kristna är vi det utifrån våra egna utgångspunkter och behov, vi tror inte på absoluta dogmer och färdiga trossatser.

Förkunnelsen om evig dom uppfattades inte lika främmande förr i världen när hela nationer ansågs tillhöra den enda kyrkan, och de som inte var kristna fanns långt bort, ofta i andra världsdelar. Men idag känns sådana tankar avlägsna för många. I vårt samhälle lever människor och religioner sida vid sida och statskyrkans inflytande är litet. Då känns denna klassiska kristna doktrin orimlig. Ska min skötsamma och snälla granne som kanske är muslim eller en vanlig icke-troende svensk leva i helvetet i evighet medan jag som troende kristen i all evighet ska vara hos Gud och vandra på gator av guld i himlen?

Men tanken på helvetet som en plats av lidande utan slut är också svår att omfatta såväl intellektuellt som känslomässigt. Vår mänskliga begränsade hjärna har svårt att greppa evigheten. Kan ett evigt helvete verkligen vara rättvist? Är det en rimlig proportion på straffet i förhållande till vad man har gjort?

Dessa funderingar är sammanvävda med de allra svåraste moraliska frågorna kring den kristna tron. Kan Gud verkligen vara god och kärleksfull om han dömer stora delar av mänskligheten till något sorts evigt koncentrationsläger där folk

ska pinas i evighet? Hur trevligt kommer man att ha i himlen och i den eviga saligheten hos Gud om man vet att grannen, svärmor, chefen, de egna barnen, gubben eller någon annan närstående just nu och i all evighet – utan något slut – pinas och torteras i detta koncentrationsläger? De flesta kan nog stå ut med tanken att Hitler, Stalin och Saddam Hussein drabbas av detta öde – men ska alla snälla människor som jag känner drabbas av samma öde, för att de inte tror på Jesus?

Att Hitler, Mao, Stalin och andra massmördare drabbas av eviga straff kan nog många förlika sig med. Men om man tänker på personer som har gett sina liv i det godas tjänst, kämpat för rättfärdighet och mänsklig rättvisa – men inte varit kristna. De kanske aldrig har hört budskapet om Jesus, och kanske vuxit upp i en helt annan religiös miljö. Är det en rättvis bedömning? Eller hur ska alla gränsfall bedömas. Hur ska barnen hanteras? Och om barnen med någon automatik kommer till himlen, när upphör man vara barn? Hur ska det bedömas om man är lätt utvecklingsstörd, kommer man med automatik direkt till himlen då? Hur kan man dömas för brist på tro i en sådan situation? Ska man dra ut tanken till sin spets, om barn och utvecklingsstörda med automatik kommer till himlen, är det då bra att vara utvecklingsstörd, och att dö som barn, så att man inte blir vuxen – för att därigenom slippa risken att hamna i helvetet?

Sådana resonemang blir ju absurda. Men hur får vi ihop förkunnelsen om den eviga domen, och de eviga straffen? Hur

kan vi förena tanken på Gud som kärlek och skaparen av allt, och den Gud som dömer oss och som kan döma oss att gå evigt förlorade? Denna bok kommer att brottas med frågorna men också försöka finna svar.

Varför skriver man en bok om helvetet?

Det finns alltså många orsaker till att det i vår tid är väldigt tyst om helvetet, vilket utgör bakgrunden till den här boken. Det verkar som om vi kristna i Sverige i ganska stor utsträckning har retirerat i denna fråga, och har inte så mycket svar att ge längre. Det allmänna budskapet som återstår är att Gud är kärlek och älskar alla människor och till slut kommer det nog att reda ut sig. Också frikyrkans pastorer undviker frågan. De osande helvetespredikningarna har tystnat i den kristna församlingen och i dess ställe har det blivit ett vakuum.

Den moderna förkunnelsen som betonar Guds stora nåd och kärlek är oerhört mild i jämförelse med den klassiska väckelseförkunnelsen. Att tala om att Gud älskar oss och vill visa oss sin oändliga nåd och förlåtelse är ju inget hårt och dömande budskap utan är positivt och lättsmält, och det är en grundval i det kristna evangeliet. Men frågan är om vissa sidor av evangeliet har tappats bort i den moderna förkunnelsen. Grundläggande aspekter av vad Jesu kors åstadkom för oss, sidor av Guds karaktär, syndens allvar – tappas bort på vägen när tanken på dom alltmer tystas ner. Samtidigt som denna

utmaning har tonats ner i förkunnelsen, så möter man också mindre av ”syndanöden”, de dramatiska omvändelserna, den djupa upplevelsen av Kristi kors. Vi har inte längre så mycket att säga i de stora evighetsfrågorna, vilket gör att vi går miste om väsentliga delar av evangeliet.

Detta har medfört att många moderna kristna har en mycket bristfällig kunskap om kristen tro och när det gäller den eviga domen, himmel eller helvete. Min övertygelse är att eftersom undervisningen om evig dom och eviga straff är utmanande för den moderna människan i västvärlden behöver dagens kristna församling vara ännu tydligare och förklarande i sin undervisning.

Syftet med denna bok är att ge en biblisk orientering i läran om helvetet samt de frågor detta väcker. Boken handlar inte i första hand om Jesu tillkommelse, om himlen eller evigheten i stora drag. Avgränsningen görs kring ämnet evig dom, eviga straff, om helvetet – vi stannar inför frågorna om Gud kommer att döma oss människor, och om denna dom avgör vår slutliga destination. Det är just kring dessa frågor det råder en märklig tystnad i svensk kristenhet.

Förutom att ge en allmän undervisning med Bibeln som utgångspunkt är syftet också att fundera, väcka och utmana. Dessa frågor är så oerhört viktiga och många problem i dagens kristna församling beror på att människor har tappat bort evighetsperspektivet. Vi ska alla en dag möta Gud och stå till svars för hur vi har levt vårt jordeliv. En kristendom som bara

handlar om livet här och nu, och vissa etiska förhållningsregler, tappar bort hoppet om evigheten och framtiden bortom döden.

När det gäller himmel och helvete har vi ingen vanlig och mänsklig kunskap att utgå ifrån. Det kan inte testas. Det kan inte bevisas vetenskapligt varken för eller emot. Utgångspunkten är Bibeln, som jag är övertygad om är Guds uppenbarelse och ord till oss människor. För mig har det känts mycket angeläget att nalkas Bibelordet på ett ödmjukt och sanningsökande sätt, där jag framförallt har bemödat mig om att hitta Bibelns helhetsundervisning. Våra läror och vår undervisning kan inte endast bygga på enstaka bibelcitater utan måste bygga på en helhetsförståelse för Bibelns undervisning.

Jag gör inte anspråk på att komma med helt färdiga svar när det gäller dessa svåra frågor. Men jag vill ge glimtar från vad jag har kommit fram till i studier, reflektioner, bibelläsning och under bön. Att Bibeln i sin undervisning om helvetet använder ett symboliskt språkbruk när den berör dessa ämnen gör inte uppgiften lättare. Vi får en glimt av framtiden och evigheten när vi studerar Bibeln men alla frågor kan inte besvaras. Då måste vi vara försiktiga med att komma med egna teorier i frågor där Bibeln är tyst eller ger ganska knapphändig information.

En annan viktig utgångspunkt är att respektera den kristna traditionen. Ska vi ändra eller överge en kristen undervisning som har funnits i snart två tusen år måste det vara på grund av

mycket starka övertygelser om att man i hela kyrkans historia har missförstått eller feltolkat Bibelns budskap.

Det kan ju också hända att traditionell kristen förkunnelse har varit alltför förenklad och hoppat över vissa svåra frågor. Både himmel och helvete har målats ut i konst, litteratur och film, ofta med sprakande och färggranna skildringar som ofta saknar stöd i Bibeln. Det kan också hända att vi behöver förklara klassiska kristna lärosatser på ett sätt som människor idag förstår, och det kräver ett annat ordval och en annan pedagogik.

Om Jesus är Guds räddningsplan för världen, och att tro på Jesus är en förutsättning för att inte förgås, då är det ytterst angeläget att tala om det, och predika om det. Och om det finns en bred väg som leder till fördärvet och en smal väg som leder till himlen – måste inte kristna kyrkan tala om det, och predika om det? Min förhoppning är att boken kan bidra till att bryta tystnaden om helvetet, och lyfta fram kärnan i Jesu undervisning om att gå förlorad eller få evigt liv.

Efter detta

NOTER

1. Ingemar Hedenius, *Helvetesläran* (Bonnier 1972) sid 11
2. Ibid, sid 32
3. Jonas Gardell, *Om Jesus* (Nordstedts 2010) sid 146
4. Ibid
5. David Berjlund, *Uppdrag ärkebiskop* (Cordia) sid 101-102
6. Ibid
7. Göran Skytte och Wilfrid Stinissen *Ansikte mot ansikte: Samtal om kristen tro* (Libris och Artos 2010) sid 346-350
8. Ibid, sid 35
9. Ibid, sid 35-36